

מועדי השם

שמחת תורה

תשפ"ד

יעקב דה הז 8/7 רמות א' ירושלים

02 – 5715091

מאמר

אשר בחר בנו מכל העמים

ביום שמיני עצרת הוא שמחה תורה, נוהגים בכל תפוצות ישראל להוציא את ספרי התורה ולשמוח יחד איתם בשירה ובריקודים.

וראיתי לברר סוגיה זו מה ראו על ככה לתקן שמחה זו עם התורה הקדושה דוקא בחג שמיני עצרת, הלא מן הראוי יותר שנשמח עם התורה הקדושה בחג השבועות היום שבו נתנה לנו בפעם הראשונה?

"אתה בחרתנו מכל העמים"

(תפילת המועדים)

במילים "אתה בחרתנו מכל העמים", אנו מודים לקדוש ברוך הוא שבחר בנו מתחילה להיות לו עם סגולה מכל העמים, שבחירתנו לא היתה ברירת מחדל, אלא שכך היה רצונו מתחילה, שנהיה אנחנו עמו וצאן מרעיתו, ומכאן הביטוי שדבק בנו "העם הנבחר".

דבר זה הינו שבח הגדול עבורנו, שכן מצדנו לא היתה שום סיבה מיוחדת להיבחר לתפקיד רם זה מיותר משאר העמים, כפי שאומר הקדוש ברוך הוא בספר דברים (פרק ז פסו' ו-ז): "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים", אז למה בכל זאת העדיף הקדוש ברוך הוא אותנו, ובחר להיות לו עם סגולה מכל העמים, ממשיך הפסוק: "כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם".

מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון

"א"ר יוחנן, מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה". (עבודה זרה ב:)

דברי הגמרא כאן סותרים לכאורה את דברינו, שכן מפורש בדברי הגמרא שתחילה הציע הקדוש ברוך הוא את התורה לשאר האומות, ומשהם לא קיבלוה, רק אז פנה לכלל ישראל והציע להם את התורה ?

הצעה או בדיקה

בביאור הדברים נראה, בהקדים דברי הספרי בפרשת וזאת הברכה (פיסקא שמג) : "כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל, לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות, תחילה הלך אצל בני עשו אמר להם מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בה ? אמר להם, לא תרצת. אמרו כל עצמם של אותם האנשים ואביהם רוצח הוא, שנאמר והידים ידי עשו, ועל חרבך תחיה, הלך אצל בני עמון ומואב, אמר להם מקבלים אתם את התורה ? אמרו לו מה כתוב בה ? אמר להם לא תנאף, אמרו לו, כל עצמה של ערוה להם היא שנאמר ותהרין שתי בנות לוט מאביהן, הלך אצל בני ישמעאל, אמר להם מקבלים אתם את התורה ? אמרו לו מה כתוב בה, אמר להם לא תגנוב ? אמרו לו כל עצמם אביהם ליסטים היה, שנאמר והוא יהיה פרא אדם, וכן לכל אומה ואומה שאל להם אם מקבלים את התורה, שנאמר יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך, כיון שראה הקדוש ברוך הוא כך נתנם לישראל.

והנה, בעיקר דברי הספרי יש לשאול, מדוע כאשר שאלו בני עשו את הקדוש ברוך הוא "מה כתיב בה" ? ענה להם הקדוש ברוך

הוא את הדיבר של "לא תרעח", וכאשר שאלו כן בני עמון ומואב, אז התשובה היתה: "לא תנאף", וכאשר התעניינו בני ישמעאל מה כתיב בה, נאמר להם "לא תגנוב", למה לא ענה הקדוש ברוך הוא את אותה התשובה לכל אחת מהאומות שהציע להם את התורה?

עוד מבואר בדברי הספרי, שלא רק שהקדוש ברוך הוא שינה את התשובה מאומה לאומה, אלא שבכוונה תחילה התשובה שנתנה לכל אומה היתה בדבר שהכי קשה לה לקיים, כפי שענו כל אחת המאומות, "כל עצמם של...", היינו שמעשים אלה שאוסרת התורה הם מנוגדים לאופי של האומה, מעשיו הוטבעה ביוצאי חלציו משיכה לרעה, מבנות לוט הושרשה בבני עמון ומואב נטיה לעריות, וישמעאל נולד בבניו הרצון לגנוב, וצריך ביאור למה עשה כן הקדוש ברוך הוא, למה לא ענה לכל אומה את אותה תשובה לשאלה "מה כתיב בה", כיון שרצה הקדוש ברוך הוא לתת להם את התורה, היה צריך לספר להם על המצות שהם כן יכולים לקיים?

ביאור הדברים הוא, שאכן מעולם לא היתה לקדוש ברוך הוא הוה אמינא לתת את התורה לאומות העולם, מתחילה הוא בחר בנו מכל העמים, וייעד אותנו להיות מקבלי התורה, כדברי חז"ל שמביא רש"י הקדוש על הפסוק: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו, הביאור בזה הוא שתכלית בריאת העולם היה כדי לתת ליושביו את התורה, [ואכן לאחר שנברא אדם הראשון, הניחו הקדוש ברוך הוא בגן עדן לעובדה ולשמרה, ובזוהר הקדוש איתא לעבדה זה מצות עשה, ולשמרה אלו מצות לא תעשה, ורק אחר שחטא ואכל מעץ הדעת,

נכנסה בו זוהמת הנחש, והוא גורש מגן עדן, ונדחתה תכלית הבריאה עד למעמד הר סיני, שעד אז נתקן הפגם של חטא אדם הראשון, כדברי הגמרא במסכת שבת (קמו.) כשעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן, וזו הכוונה בשביל התורה ובשביל ישראל, היינו שתכלית בריאת העולם היתה כדי לתת את התורה לכלל ישראל, כדרשת ריש לקיש במסכת שבת (פח.): "מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

הסיבה שהלך אצל אומות העולם והציע להם את התורה תחילה, הטעם שהוא לא ניגש ישר לכלל ישראל ונתן להם את התורה, הוא כדי לפרסם לכל העולם את הסיבה האמיתית לכך שנבחרנו מכל האומות לתפקיד רם זה, ולו רק לצנן את השנאה שירדה לעולם כלפי כלל ישראל על שנתנה להם התורה, כדאיתא במסכת שבת (פט:) "מדבר סיני, שירדה שנאה לאמות העולם עליו", ביקש הקדוש ברוך הוא להוכיח לכל אומה בפני עצמה, ולכל העולם שהם לא ראויים ולא מוכשרים לקבל את התורה.

כי התורה הקדושה היא הביטוי להיותנו עבדים לה, שהוא תכלית הכל, כמבואר בפסיקתא זוטרתא: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". מזכיר יציאת מצרים על כל מצוה ומצוה, כלומר עבדי אתם, על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שתקבלו מלכותי ושתשמרו את מצותי".

עצם השאלה של אומות העולם: "מה כתיב בה" ? מהוה סתירה לכל המושג של עבדות, עשייתו של העבד אינה מותנית בהסכמתו לכך, אין לו ברירה לבחור אם לעשות או לא, באותה

מידה גם אין לו ברירה לברור לעצמו מה לעשות, כפי שכותב רבנו יונה זצ"ל בספר שערי תשובה (שער א אות ו) : "אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע, ואינו מקבל על נפשו להישמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל [חולין ד:] "מומר לדבר אחד", ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא. כי אם אמור יאמר העבד לרבו: כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד, כבר שבר עול אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה, ועל הענין הזה כותב רבנו יונה נאמר בספר דברים (פרק כז פסו' כו) : "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם", ביאורו, אשר לא יקבל על נפשו לקיים כל דברי התורה מראש ועד סוף, ויורה על זה "אשר לא יקים לעשות", ולא אמר "אשר לא יעשה אותם" עכ"ל.

יסוד זה התגלה עם הצעת התורה לשאר האומות, שמתחילה הובדלנו מהם להיות מוכשרים למימוש ייעוד זה, להיות ראויים לבחינה של מקבלי התורה הקדושה, שזו היא התכלית לבחירתנו, [וידוע מה שכותב הכוזרי שישנם בבריאה חמשה סוגים, והם דומם, צומח, חי, מדבר ועם ישראל].

ואכן, אחר שהודתה כל אומה ואומה ואמרה בפה מלא שאינה ראויה לקבל את התורה, אז ניגש הקדוש ברוך הוא לעם ישראל, וכפי התכנית המקורית הציע להם לקבל את התורה, וענו כל העם יחדיו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע.

"ואבדל אתכם מן העמים להיות לי".

(ויקרא פרק כ פסו' כו)

אומנם יחד עם ההכרה בזכות העצומה שנפלה בחלקנו להיות העם הנבחר, יחד עם זאת, אל לנו לשכוח את התכלית שלשמה הובדלנו מכל העמים, שבשבילה נבחרנו.

התכלית הזו מפורש בפסוק "להיות לי".

מה פירוש להיות "לי" ?

במסכת שמחות [אבל רבתי פרק ו הלכה א – ב] איתא : "כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אף כי אתם בשר ודם רמה ותולעה, באתם מכלל שאר האומות, אחרי אשר בחרתי בכם להיות לי לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה, יש לכם להדמות אלי ללכת בדרכי ולהיות קדושים כמו שאני קדוש".

ומביא על כל משל, למלך שנשא מטרוניתא ממשפחה שאינה מיוחסת, והנה מתנהגת עמו במידות פחותות כמנהג עמה ומשפחתה, אמ' לה המלך, לא טוב הדבר אשר את עושה כי כמו שאני מלך את מלכה, אחרי אשר נשאתי אותך לאשה וכמו שאני מתנהג בטכסיסי מלכות, כן את צריכה להתנהג במלכות כמוני ע"כ.

אחר הימים הנוראים, יום הדין של ראש השנה, עשרת ימי תשובה, ויום הכיפורים, בהם עשנו תשובה על מעשינו, התחרטנו, וקבלנו על עצמנו להתייצב על דרך טוב, קיימנו מצות בהידור, הראנו שהמצות חביבות עלינו, בזה סתמנו פי השטן לבל ישטין עלינו, [עי' רש"י ראש השנה (טז): לערבב את השטן], כעת בסיום הימים האלה אנו נוטלים אל ידנו את ספרי התורה, שבהם כותבים התרי"ג מצות, מחבקים אותם ושמחים איתם להראות חיבתנו לתורה ומצוותיה.

סיפר הרב מרקוביץ זצ"ל רבה של העיר רמת גן, שבעיר רמת גן היו נוהגים לעשות בכיכר העיר 'הקפות שניות', במוצאי שמחת תורה. להקפות אלו היו מזמינים את השגרירים הזרים שנמצאים

בעיר רמת גן. גבאי בית כנסת היו באים עם ספרי התורה, והיו רוקדים ברחובה של עיר, לכבודה של תורה.

והנה אחד השגרירים הזרים, השגריר האפריקאי, הסתכל על היהודים הרוקדים המרימים את ספרי התורה אל על, מחבקים ומנשקים אותם, פנה לראש העיר ושאל אותו: "מה זה הדבר הזה שהיהודים מחזיקים בידיהם, מחבקים ומנשקים אותו."?

ראש העיר הסביר לו שזה ספר התורה של עם ישראל, שהוא ספר החוקים, ספר המשפטים של העם היהודי. והספר הזה מלמד אותנו איך לחיות.

שמע זאת השגריר הכושי ואמר: "הדבר תמוה בעיני. גם לנו יש ספר חוקים", שהרי ידוע שגם אצל הגויים אלמלא מוראה של מלכות – איש את רעהו חיים בלעו, וגם הם צריכים לספר חוקים, "אבל", הוסיף השגריר ואמר, "אצלנו כולם שונאים את ספר החוקים ומתעבים אותו, ואילו אצלכם לוקחים את הספר הזה ומחבקים ומנשקים אותו. תמהני מדוע כן הוא הדבר..."?

השגריר לא הבין, אולי גם ראש העיר לא בדיוק הבין, אבל אנחנו יודעים: "תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב". הקב"ה נתן לנו את התורה, אנחנו בבחינה של "חתן" והיא בבחינה של "כלה", ואנחנו "מאורסים" זה עם זה. התורה אצלנו היא תורת חיים, בלעדיה אין לנו חיים. התורה מרוממת אותנו, התורה מעדנת אותנו, משפרת את הליכותינו והנהגותינו. האדם – "עיר פרא יולד", ועל ידי התורה הוא הופך מ"עיר פרא" להיות "אדם". ביום שמחת תורה אנחנו שמחים עם התורה, המעניקה לנו את התואר הנעלה: "אדם", ונותנת לנו את החיות.

